

Sociální antropologie a sociální historie tělesnosti

Vyučující: Mgr. Eva Šlesingerová

Typ studijního předmětu : povinně volitelný

Rozsah studijního předmětu : kredity - 6 ECTS

Formy výuky studijního předmětu : 1 přednáška a 1 seminář

Způsob ukončování studijního předmětu: zkouška

Stručná anotace předmětu: Kurz „Sociální antropologie a sociální historie tělesnosti“ je úvodem do analýzy těla jako sociálního a kulturního fenoménu. Nabízí stručný přehled základních tematických okruhů sociálně a historicky vyvíjejícího se přístupu k tělu v prostředí moderní a pozdně moderní společnosti. V první části kurzu bude představen průřez a výběr sociálních teorií, perspektiv a interpretací, které se tělem a sociální konstrukcí tělesnosti zabývají. Půjde zejména o vybraná pojetí těla v sociální antropologii a sociálně-vědné teorii (všímající si analytického členění mezi sociálním a biologickým determinismem, reprezentací, performativitou či žitými praktikami). Ve druhé části se budeme podrobněji věnovat genealogii společenského těla v prostředí vývoje moderních a pozdně moderních diskurzů moci a vědění, dále diskurzivních plánů ne/bezpečí, vizuální imaginace těla či souvislostmi s koncepty identity či rasy. Závěrečná část kurzu nastiňuje obraz vývoje současné dynamiky nových hranic tělesnosti v souvislosti s globalizací, výzkumem DNA, genomu, konzumní kulturou, virtuálními prostory a technologií.

Podmínky pro získání kreditů: (1) závěrečná práce (teoretická esej nebo případová studie na téma korespondující se zaměřením kurzu) v rozsahu cca 1000-1500 slov (30%) (2) závěrečný seminář-zkouškové kolokvium (30%) (3) úspěšné zvládnutí průběžného testu (z textů povinné četby) (20%) (4) prezentace referátu na hodině (20%), podmínkou absolvování kurzu je dosažení minimálně 60%.

Odborná literatura:

Coupland, J.& Gwyn R. *The Body, Discourse and Identity*. New York: Palgrave Macmillan

Featherstone, M., Hepworth M. and Turner B. S. (eds). (1991). *The Body: Social Process and Cultural Theory*. London: Sage Publications.

Featherstone, M. & Burrows, R. (eds.) 1995. *Cyberspace/Cyberbodies/Cyberpunks*. London: Sage

Hall, S. ed. 1997. *Representations*. London: Sage.

Synnot, A. 1997. *The Body Social, Symbolism, Self and Society*, New York: Routledge

Woodward, K. 1997. *Identity and Difference*, London: Sage Publication

Struktura a harmonogram kurzu:

1. 18.září: Úvod do kurzu

Organizační setkání. Průvodník kurzem

SEMINÁŘ:

Proč tělo?

2. 26. září: Tělo a sociální vědy – úvod

Tělo mezi přírodou a kulturou. Co je to tělo?

Povinná četba:

Thomas, H. 1998. „Culture/Nature“, In: Jenks, Ch. *Core sociological dichotomies*. London: SAGE Publication. (web)

Miner, H. *Rituál těla u kmene Nacirema* (web)

Doplňující četba:

Douglas M. (1970) 1996. *Natural Symbols. Exploration in Cosmology*. London a New York: Routledge. (k nahlédnutí)

Synnot, A. 1997. *The Body Social, Symbolism, Self and Society*, New York: Routledge. 229-264

Franklin, Lury, Stacey. 2000. *Global Culture. Global Nature*. London: SAGE, str. 19-44 (Spheres of Life)

Téma:

- „Přirozené“ hranice tělesnosti, Tělo, příroda x kultura
- „Samozřejmost a banalita“ tělesné zkušenosti

3. 2.říjen. Antropologie a tělo/a. Teorie sociálního těla, vybrané perspektivy

(Sociální) antropologie, Sociobiologie, Sociologie, Kritická teorie, Post-strukturalismus a tělo.

Povinná četba:

Nancy Scheper-Hughes, Margaret M. Lock, „The Mindful Body: A Prolegomenon to Future Work in Medical anthropology“, *Medical Anthropology Quarterly*, New Series, Vol. 1, No. 1 (Mar., 1987), pp. 6-41

Turner, B.S. 1991. “Recent Developments in the Theory of the Body“. in: Featherstone, M., Hepworth, M., Turner, B.S. *The Body. Social Process and Cultural Theory*. London: Sage, str. 1-17

Doplňující četba:

Sahlins, M.D. 1976. *The Use and Abuse of Biology: an Anthropological Critique of*

sociobiology. (k nahlédnutí)

Douglas Mary. 1969. *Purity and Danger: an analysis of the concepts of pollution and taboo.* London: Routledge&Kegan Paul (k nahlédnutí)

Téma:

- Zneužitá biologie?
- Tělo: kulturní a fyzické hranice

4. 9. říjen: Genealogie moderních těl

Civilizace, moderní kultura a tělo, Moderní národní biomoc, Národní těla, těla národa, Sexualita

Povinná četba:

Elias, N. 2006. *O procesu civilizace. Sociogenetické a psychogenetické studie. Proměny chování světských horních vrstev na Západě.* Praha:Argo. Str.188 - 216

Doplňující četba:

Lash, S. 1991. "Genealogy and the Body: Foucault/Deleuze/Nietzsche". in: Featherstone, M., Hepworth, M., Turner, B.S. *The Body. Social Process and Cultural Theory.* London:Sage. 256-281

Foucault M. 1999. *Dějiny sexuality I. Vůle k vědění* Praha: Hermann & synové. Str. 89-155

Rabinow, P. a Rose, N. 2003. *Thoughts On the Koncept of Biopower Today.* www.molsci.org/files/Rose_Rabinow_Biopower_Today.pdf.

Téma:

- O přirozených potřebách
- Biomoc včera a dnes

5. 16. říjen: Obraznost vědeckého mapování těl, Idea „rasy“

Fyzická antropologie a její reflexe, Příběh biologie o těle, Výzkum genomu, Od rentgenu k DNA.

Povinná četba:

Sekula, A. 1989. The body and the archive, in: Richard Bolton (Hg.), *The contest of meaning. Critical histories of photography,* New York 1989 (web)

Doplňující četba:

Sturken, M. and Cartwright. 2001. *Practices of looking. An Introduction to visual culture,* Oxford: Oxford University Press. 280-291, 300-308

Skinner, D. 2006. „Racialized Futures:Biologism and the Changing Politics of Identity“. In: *Social Studie sof Science* 36/3 (June 2006), str. 459-488

Latour, B. 2003. *Nikdy sme neboli moderní: eseje o symetrickej antropológii.* Bratislava:Kalligram (k nahlédnutí)

Šlesingerová, E. Imaginace genů a hranice etnických identifikací, *Sociální studia* 2/2005, Brno, MU

Téma:

- Těla viditelná, těla neviditelná
- DNA, utopie a dystopie

6. 23. říjen: Symbolika těla a diskursivní konstrukce „Druhého“

„Jinakost“ a „Stejnost“ těl. Síly metafory a tělo. Viditelnost odlišnosti, neviditelnost stejnosti.

Povinná četba:

Gilman, S. 1997. „The deep structure of stereotypes“.in: Hall, S. ed. *Representation*. London: Sage. (web)

Sontagová, S. 1997. *Nemoc jako metafora. AIDS a jeho metafory*. Praha: Mladá fronta, 58-70

Doplňující četba:

Edwards, E. 2003. „Andere ordnen. Fotografie, Anthropologie and Taxonomie“. In: *Diskuse der Fotografie (Fotokritik am Ende des Fotografischen Zeitalters)*.

Frankfurt am Main: Suhrkamp (web)

Franklin, Lury, Stacey. 2000. *Global Culture. Global Nature*. London: SAGE (web)

Goffman Erving. 2003. *Stigma: poznámky k problému zvládnutí narušené identity*. Praha: Sociologické nakladatelství (k nahlédnutí)

Téma:

- National Geographic
- Benneton reklamy

7. 30. říjen: čtecí týden**8. 6.listopad: průběžný test****9. 13. listopad: Ekonomie těl, těla konzumní a konzumovaná**

Těla, identita, konzum. Symbolický kapitál těl.

Povinná četba:

Bourdieu, P. 1997. “The economy of practices”. in: Woodward, K. *Identity and Difference*, London: Sage Publication. 110-115

Shilling, Ch. 1997. „The Body and Physical Capital“.in: Woodward, K. 1997. *Identity and Difference*, London: Sage Publication. 88-92

Doplňující četba:

Franklin, Lury, Stacey. 2000. *Global Culture. Global Nature*. London: SAGE

Coupland, J. 2003. „Aging Ideology and Discourses of Control in Skincare Product Marketing“ in: Coupland, J. Gwyn, R. (ed.), *Discourse, the Body and Identity*, London: PalgraveMacmillan, 127-151

Featherstone, M. 1991. “The Body in Consumer Society“. in: Featherstone, M., Hepworth, M., Turner, B.S. *The Body. Social Process and Cultural Theory*. London: Sage, 170-190

Goffmann, E. 1999. *Všichni hrajeme divadlo: sebe prezentace v každodenním životě*. Praha: Nakladatelství studia Ypsilon (k nahlédnutí)

Téma:

- Tělo a reklama
- Image, móda, tělo

10. 20. listopad: Etnografie bez/mocných těl

Povinná četba:

Murphy, R.F.. 2001. *Umlčené tělo*. Praha: Sociologické nakladatelství. (první dvě kapitoly)

11. 27. listopad: Film: Gattaca

12. 4. prosinec: Alternativní, virtuální těla, kyber-těla

Post-humanismus, kyber-těla, technologie a těla

Povinná četba:

Haraway, D. 2002. „Manifest kyborgů: věda, technologie a socialistický feminismus ke konci dvacátého století“. *Sociální studia* 7, Brno: MU. 51-58.

Doplňující četba:

Balsamo, A. 1995. „Forms of technological embodiment; reading the body in contemporary culture“ in: Featherstone, M. & Burrows, R. (eds.). *Cyberspace/Cyberbodies/Cyberpunks*. London: Sage, 213-237

Téma:

- Tělo na internetu I.
- Tělo na internetu II.

13. 11. prosinec: Zápočtový týden, kolokvium